

Risale-i Nur'da "ateizm ve ateistler" ile ilgili bilgi var mıdır?

Ateizm; hiçbir ilâh kabul etmeyen, tanrıtanımaz felsefi doktrinlerin ortak adı.

Sistemleştirilmiş bir ekol oluşturulmaksızın filozoflardan bir bölümünce benimsenmiş olan bu anlayış, doğrudan doğruya Allah'ın varlığını inkâr üzerine kuruludur. Bu özelliğiyle de -benzer yanlar taşıyor olsa da- tanrının varlığını ya da mahiyetini tartışan doktrinlerden ayrılır; tanrının yokluğunu kesin bir biçimde öne sürer.

Hemen hemen tüm felsefe ekolleri ve öğretileri gibi ateizm'in kökleri de Eski Yunan'a uzanır. Maddeci yapı belirten çeşitli felsefe okullarının bağlıları, ontolojik yorumları sonucunda ateist bir inanç sergilemişlerdir. "**Gölge etme başka ihsan istemem.**" sözüyle yaygın bir ünü bulunan **Diyojen** bunlardan biri ve felsefe tarihinde kâfir diye nitelenen ilk kimsedir. Atom kuramcısı Demokrit, onun izleyicisi Leocippus, Sofistlerden Gorgias ve Protegoras, kendi adıyla anılan ekolün kurucusu Epikür, öne sürdükleri materyalist görüşler bağlamında birer ateist olarak göze çarparlar.

Rönesans'tan sonra Batı'da varlığını hissettiren din-dışı eğilimler ve özellikle de evrenin, doğanın ve insanın, insan toplumunun dinden bütünüyle soyutlanarak yorumlanması sonucu ortaya çıkan görüşler, ateist tutumlara büyük katkılarda bulunmuş, onlara bolca kullanabilecekleri veriler sağlamıştır.

Nitekim, dinden ve törelerden bağımsız bir siyasetin oluşturulması savını öne süren Makyavel, ateizmi bu alana sokarken; birer ateist olmadıkları hâlde Dekart, David Hume ve Kant gibi kimselerin akıllı dinden bağımsız kılma çabaları ve bu doğrultuda öne sürdükleri düşünceler çağdaş ateizme tutanaklar hazırlamış oldu.

Pozitivist yorumlarla oluşturulan bilimsel kuramlar ve evrene yönelik rasyonalist bakış açılarının oluşturduğu ortam, Feuerbach'ın öne süreceği düşünceler için çok elverişliydi. XIX. Yüzyılın en önemli ve sonraki dönemler bakımından da en etkili ateisti olan bu düşünür, Tanrı'nın insana özgü ülkülerin bir yansıması olduğunu, insanın özgürlüğünün Tanrı'yı inkârla gerçekleştirebileceğini öne sürmüştü; dini insanın etkinlik alanına indiren bu görüşten yola çıkan **Marks** ise, ezilenlerin egemenliğiyle birlikte dinin de yok olacağı varsayımıyla ateizmi doruk noktasına çıkarmıştır.

Bu çizgiyi kemâline ulaştıran **Nietzsche** ise, "*Tanrı'nın Ölümü*" adlı kitabında, insanın kendisini bütünlemesi ve özünü bulması için göstermesi gereken en insanca tepkinin ateizm olduğunu söylemiştir.

Darwin, geliştirdiği kuramla Yaratıcı-Tanrı kavramını dışlarken; Freud, Tanrı inancının çaresizlik içindeki insanın çocukluk durumuna dönerek koruyucu bir babaya sığınma ihtiyacından doğduğunu öne sürerek, psikolojik çerçevedeki inkârı gündeme getirmek yoluyla ateizme bir başka boyut kazandırmıştır.

Yüzyılımızda ise, ateizmi Jean Paul Sartre, Albert Camus gibi varoluşçular temsil ettiler. Bunlar, insanın evrende bir başına olduğu ve kendi değerlerini belirlemek özgürlüğüne sahip bulunduğu düşüncesinden yola çıkarak, bu özgürlüğü kabulün kaçınılmaz sonucu olarak Tanrı'nın inkârına gitmektedirler.

Agnostizm (bilinmezcilik) ve pozitivism (olguculuk) gibi ateizmi andıran görüşler, açıkça "tanrı yoktur" demeyip de "bilinemez" "tartışılması bilimsel değildir" türünden ifadeler kullandıklarından konumuzun dışında kalmaktadır.

İslâm literatüründe, **dehriyye*** diye adlandırılan ateizm, kronolojik bakımdan iki ayrı safha halinde irdelenebilir. Cahiliyye Dönemi Dehriliđi ve İslâm sonrasındaki Dehriyyun...

Kur'an-ı Kerîm'de:

"Dediler ki: 'O (hayat dedikleri) şey, dünya hayatımızdan başkası değildir; ölürüz, diriliriz. Ve bizi ancak dehr (zaman) helâk etmektedir.' Halbuki onların bu sözlerinde hiçbir ilimleri yoktur. Onlar ancak zanda bulunuyorlar." (Casiye, 45/24)

haberiyle bildirilen cahiliyye dehriliği, yaratılmayı inkârla zaman ve maddenin ebediliğini öne süren bir inançtır.

Felsefî anlamdaki İslâm sonrası dehrilik ise, muhtemelen, Sâsânîler döneminde yaygın bir inanç olarak gözlenen "*Her şeyi değiştiren ve her şeyden kuvvetli olan, tüm olayları oluşturan ve yönlendiren büyük güç, ilâhî zat olan Hürmüz değil, yalnızca sınırsız zamandır.*" temel inancı üzerine oturtulmuş bulunan zurvanig'in karşılığı ve uzantısıdır. Bu inancın sahipleri Allah'ı inkâr ederek, bütün oluşları zaman, dehr ya da felek adını verdikleri akışa bağlamaktaydılar.

Öte yandan, kısmî inkâr diyebileceğimiz bir tutum içinde bulunan maddiyun, tabiiyun (maddecilik, tabiatçılık) gibi düşüncelerle dehriliği karıştırmamak gerekir. Çünkü, dehrilikde, ateizmde olduğu gibi kesin bir inkâr, Yüce Allah'ı açık bir biçimde yok sayma söz konusudur. Yüce Allah'ın kimi esma ve sıfatlarını değil de, gerek yaratıcılık, gerek ilâhlık ve gerekse rablık plânında küllî bir inkâr vardır. Ateizm, gerçek anlamıyla, işte böylesine bir küllî inkârdır.